

PTK

Collectum
knutpunkt för ITP

SÅ MYCKET BÄTTRE TJÄNSTEPENSION

Effekten av fyra upphandlingar av den
kollektivavtalade tjänstepensionen ITP 2007-2018

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING.....	3
EN BÄTTRE TJÄNSTEPENSION TILL SAMMA KOSTNAD	4
OM TJÄNSTEPENSIONEN ITP	5
FONDFÖRSÄKRING: LÄGRE AVGIFTER	6
TRADITIONELL FÖRSÄKRING: HÖGRE KVALITET.....	9
SÅ MYCKET HÖGRE PENSIONS KAPITAL	10
SÅ MYCKET MER I UTBETALD PENSION	11
MER OM BERÄKNINGARNA	13
TRE FÖRDELAR MED UPPHANDLING.....	14

SAMMANFATTNING

Den här rapporten visar hur tjänstepensionen ITP har förbättrats genom fyra upphandlingar. Resultatet är lägre avgifter och högre kvalitet till samma kostnad för arbetsgivaren.

- Den enskilt tydligaste effekten av Collectums upphandlingar är de sänkta fondavgifterna. Sedan 2007 har fondavgifterna pressats med 78 procent. Samtidigt har den genomsnittliga fondavgiften på hela den öppna marknaden varit i stort sett oförändrad.
- Den totala effekten av upphandlingarna är ett pensionskapital som är 14 procent högre vid pension, jämfört med motsvarande sparande på den öppna marknaden.
- I den senaste upphandlingen har en helt ny utvärderingsmodell använts, där pensionssparandet har delats in i tre faser. De bolag som presterade bäst i alla tre faserna valdes ut. Resultatet är 23 procent högre pensionsutbetalningar.
- Upphandlingarna har gynnat både företagen och deras anställda eftersom en större andel av de pengar som företagen betalar i tjänstepension nu går till pensionsspararnas framtida pension, i stället för till högre avgifter till pensionsförvaltarna.
- Försäkringsbolagen själva åstadkom inga avgiftssänkningar på eget initiativ mellan 1990 och 2007, då de privatanställda tjänstemännen fritt kunde välja bland ett tjugotal olika försäkringsbolag som förvaltare av tjänstepensionen.

FYRA UPPHANDLINGAR

Vid fyra tillfällen har Collectum, på uppdrag av Svenskt Näringsliv och PTK, upphandlat de banker och försäkringsbolag som får förvalta tjänstepensionen ITP. Upphandlingarna har trätt i kraft 2007, 2010, 2013 och 2018.

FÖRORD:

EN BÄTTRE TJÄNSTEPENSION TILL SAMMA KOSTNAD

För att förbättra villkoren för de två miljoner privatanställda tjänstemän som har tjänstepensionen ITP har Collectum, på uppdrag av Svenskt Näringsliv och PTK, vid fyra tillfällen upphandlat de försäkringsbolag som får förvalta tjänstepensionen ITP. Vid alla fyra upphandlingar har avgifterna sänkts, på både fondförsäkring och traditionell försäkring.

Särskilt tydligt är det inom fondförsäkring, där fondavgifterna i den senaste upphandlingen sänkts ännu en gång från en redan låg nivå. Avståndet till den öppna marknaden ökar ytterligare. Samma fonder på den öppna marknaden kostar nu i genomsnitt mer än tre gånger så mycket jämfört med det upphandlade utbudet.

I den här rapporten lägger vi stort fokus vid avgifterna, eftersom de är det enda pensionsspararen kan veta på förhand och själv påverka. Dessutom betalar spararen avgifterna varje år, oavsett om börsen går upp eller ner.

Effekten av upphandlingarna kan innebära ett 334 000 kronor högre pensionskapital när det är dags att gå i pension. I den senaste upphandlingen har även utbetalningsparametrar jämförts. Våra beräkningar visar att upphandlingarna kan ge tusenlappar mer i utbetald pension – varje månad.

Det är tydligt att upphandlingarna gynnar både företagen och deras anställda. Avsevärt mer av de pengar som företagen betalar i tjänstepension går till pensionsspararnas framtida pension, i stället för till avgifter till pensionsförvaltarna.

För de anställda innebär det högre inkomst som pensionär. För företagen innebär det större effekt av varje inbetald pensionskrona. Tjänstepensionen ITP presterar bättre och bättre för varje upphandling, utan att bli dyrare för arbetsgivaren.

Dan Wallberg, pensionsexpert på PTK

Ingvar Backle, pensionsexpert på Svenskt Näringsliv

Tomas Carlsson, pensionsexpert på Collectum

Stockholm, december 2018

” Samma fonder på den öppna marknaden kostar nu i genomsnitt mer än tre gånger så mycket jämfört med det upphandlade utbudet.

Dan Wallberg, pensions-
expert på PTK

Ingvar Backle, pensions-
expert på Svenskt Näringsliv

Tomas Carlsson, pensions-
expert på Collectum

OM TJÄNSTEPENSIONEN ITP

ITP är en kollektivavtalad tjänstepension som privatanställda tjänstemän får utöver sin allmänna pension. Det är Svenskt Näringsliv och PTK som har förhandlat fram avtalet om ITP.

I dag har totalt två miljoner pensionssparare tjänstepensionen ITP. Tjänstepensionen är en all viktigare del av den framtida pensionen, inte minst för den som har en lön som överstiger taket för den allmänna pensionen, i dag cirka 40 000 kronor.

Vid fyra tillfällen har Collactum, på uppdrag av PTK och Svenskt Näringsliv och utan eget vinstintresse, genomfört upphandlingar av tjänstepensionsförvaltare för fondförsäkring och traditionell försäkring.

KORT OM ITP 1 OCH ITP 2

Tjänstemän födda 1979 och senare har ITP 1, som är en premiebestämd ålderspension. Det innebär att premien, men inte pensionen, är bestämd på förhand. Pensionsspararen kan själv placera hela sin premie.

Hälften av premien kan placeras i en fondförsäkring. Pensionens storlek beror på lönen, avgifterna, avkastningen på pengarna och hur länge inbetalningarna pågår.

Tjänstemän födda 1978 och tidigare har i regel ITP 2, som är en förmånsbestämd ålderspension. Det innebär att pensionen, men inte premien, är bestämd på förhand. En del av pensionen kallas ITPK och den kan tjänstemannen själv placera i en traditionell försäkring eller i en fondförsäkring. ITPK utgör 2 procent av lönen.

FONDFÖRSÄKRING:

LÄGRE AVGIFTER

Upphandlingarna har sänkt fondavgifterna för de privatanställda tjänstemännen med 78 procent sedan 2007.

GENOMSNISSLIGA FONDAVGIFTER 2005–2018

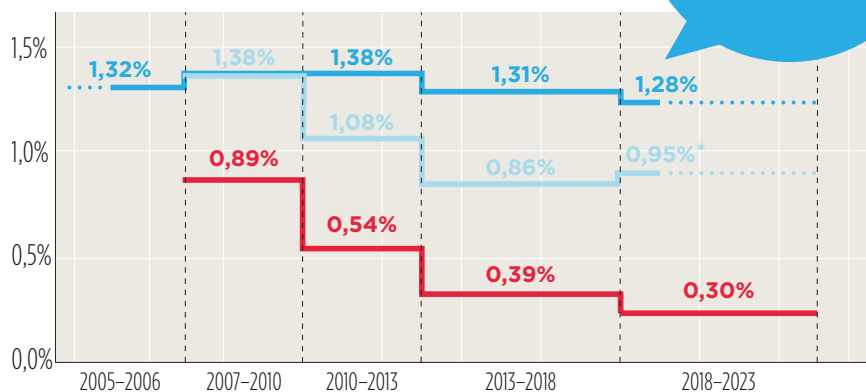
Mellan 1990 och 2007 var ITPK valbar, men inte upphandlad. Det innebär att de privatanställda tjänstemän som hade ITP 2 kunde välja fritt hur de skulle placera sin ITPK. Åren före Collectums första upphandling var den genomsnittliga fondavgiften på den öppna fondmarknaden 1,32 procent av sparkapitalet varje år.

I Collectums första upphandling 2007 sänktes genomsnittsavgifterna i det upphandlade fondutbudet till 0,89 procent. Samtidigt var den genomsnittliga fondavgiften på hela den öppna marknaden 1,38 procent. Därefter har fondavgifterna inom ITP pressats ytterligare av de tre följande upphandlingarna. I dag är den genomsnittliga fondavgiften 0,30 procent inom det upphandlade utbudet, jämfört med 0,95 procent för samma fonder på den öppna marknaden.

Den genomsnittliga fondavgiften har under perioden sänkts med hela 78 procent, om man jämför fondsparandets kostnader före upphandlingarna med fondavgifterna i den senaste upphandlingen.

Även försäkringsavgifterna har sänkts inom tjänstepensionen ITP, från 0,5 procent vid upphandlingen 2007 till 0 procent i de två senaste upphandlingarna.

Så här mycket
kostar fonderna på
öppna marknaden

*Genomsnittlig fondavgift den 1 oktober när upphandlingen trädde i kraft.

Figur 1. Den **blå** linjen visar genomsnittliga fondavgifter på hela den öppna marknaden, både före och efter upphandlingarna.

Genomsnittet omfattar blandfonder, räntefonder och aktiefonder som är till salu i Sverige och tillgängliga för svenska småsparare.

Den **ljusblå** linjen visar genomsnittliga avgifter på den öppna marknaden för samma fonder som i det upphandlade utbudet.

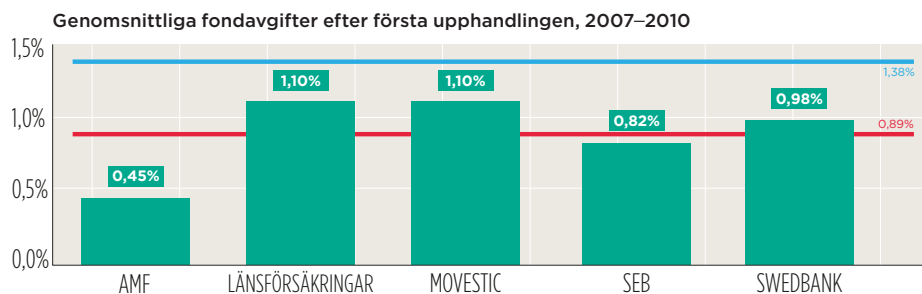
Den **röda** linjen visar genomsnittliga fondavgifter inom det upphandlade ITP-utbudet, åren 2007–2018.

FÖRSTA UPPHANDLINGEN 2007–2010

Collectums första upphandling trädde i kraft 2007 och tjänstemännen kunde därefter välja bland fem olika fondförsäkringsbolag. Den genomsnittliga fondavgiften för det upphandlade utbudet sänktes i ett slag till 0,89 procent.

Det finns i dag inga uppgifter att tillgå om vad fonderna i det upphandlade utbudet kostade på den öppna marknaden. Vi gör därför ett antagande om att den genomsnittliga avgiften för motsvarande fonder under perioden 2007–2010 var densamma som genomsnittet på hela den öppna marknaden: 1,38 procent.

Figur 2. Genomsnittliga fondavgifter på det upphandlade utbudet, per bolag, åren 2007–2010. Den röda linjen visar genomsnittsavgiften inom det upphandlade fondutbudet. Den blå linjen visar genomsnittsavgiften för hela den öppna marknaden.

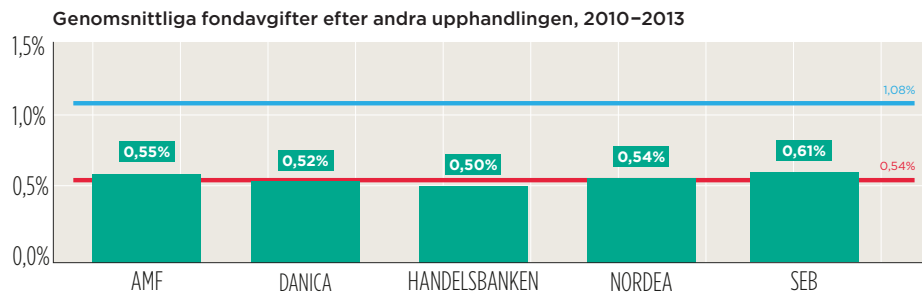
ANDRA UPPHANDLINGEN 2010–2013

Collectums andra upphandling trädde i kraft i juli 2010. Under åren 2010–2013 kunde tjänstemännen välja bland fem olika fondförsäkringsbolag som tillsammans erbjöd 104 fonder.

Fondavgifterna sänktes ytterligare, till i genomsnitt 0,54 procent. Det innebär en halvering av vad samma fonder kostade på den öppna marknaden, 1,08 procent.

Den genomsnittliga fondavgiften på hela den öppna fondmarknaden var under samma period 1,38 procent.

Figur 3. Genomsnittliga fondavgifter på det upphandlade utbudet, per bolag, åren 2010–2013. Den röda linjen visar genomsnittsavgiften inom det upphandlade fondutbudet. Den blå linjen visar genomsnittsavgiften på den öppna marknaden för samma fonder som det upphandlade utbudet.

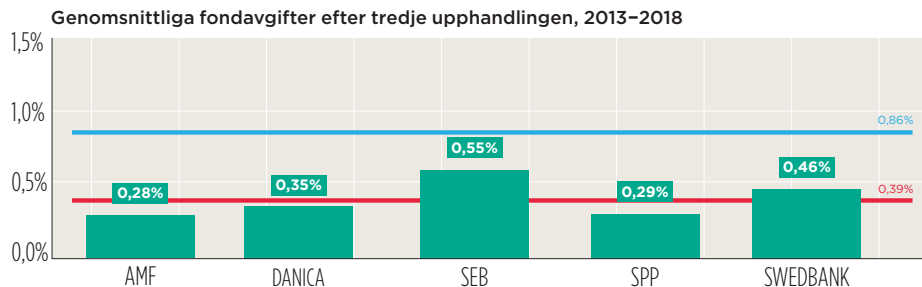
TREDJE UPPHANDLINGEN 2013–2018

Collectums tredje upphandling trädde i kraft i juli 2013. De fem valbara fondförsäkringsbolagen erbjöd tillsammans 92 fonder.

En tredje gång sänktes fondavgifterna, nu till 0,39 procent i genomsnitt. Genomsnittsavgiften för samma fonder på den öppna marknaden var 0,86 procent. Det innebär att de upphandlade fonderna kostade mindre än hälften, jämfört med exakt samma fonder på den öppna marknaden.

Den genomsnittliga fondavgiften på hela den öppna fondmarknaden var 1,30 procent under åren 2013–2018.

Figur 4. Genomsnittliga fondavgifter på det upphandlade utbudet, per bolag, åren 2013–2018. Den röda linjen visar genomsnittsavgiften inom det upphandlade fondutbudet. Den blå linjen visar genomsnittsavgiften på den öppna marknaden för samma fonder som det upphandlade utbudet.

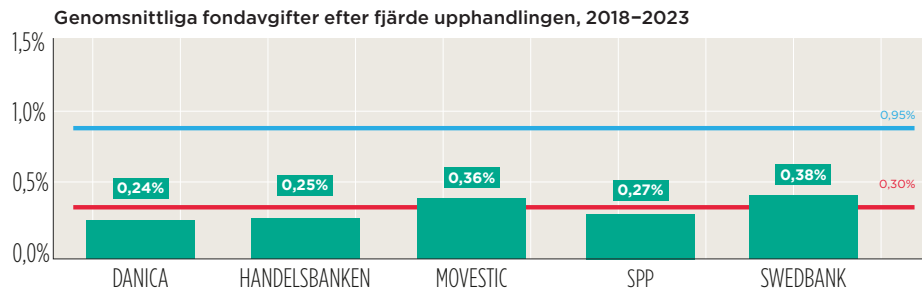
FJÄRDE UPPHANDLINGEN 2018–2023

Collectums senaste upphandling trädde i kraft i oktober 2018. I dag kan pensionspararna välja bland fem olika fondförsäkringsbolag som tillsammans erbjuder 76 fonder.

Från en redan låg nivå sänktes fondavgifterna ännu en gång, nu till 0,30 procent i genomsnitt. Genomsnittsavgiften för samma fonder på den öppna marknaden är 0,95 procent. Det innebär att fondavgifterna inom ITP är mindre än en tredjedel av avgiften för exakt samma fonder på den öppna marknaden.

Den genomsnittliga fondavgiften på hela den öppna fondmarknaden var 1,28 procent till och med september 2018.

Figur 5. Genomsnittliga fondavgifter på det upphandlade utbudet, per bolag, när upphandlingen trädde i kraft i oktober 2018. Den röda linjen visar genomsnittsavgiften inom det upphandlade fondutbudet. Den blå linjen visar genomsnittsavgiften på den öppna marknaden för samma fonder som det upphandlade utbudet.

TRADITIONELL FÖRSÄKRING: HÖGRE KVALITET

Upphandlingarna inom traditionell försäkring har sänkt avgifterna och höjt kvaliteten, senast genom en ny utvärderingsmodell.

GENOMSNISSLIGA AVGIFTER 2007–2018

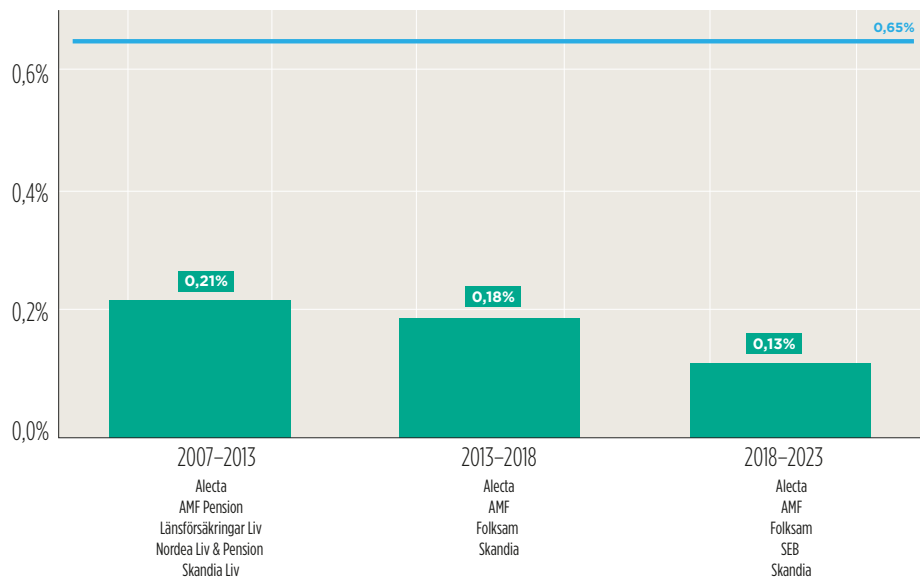
2007 skedde den första upphandlingen av traditionell försäkring. Därefter har upphandlingar genomförts 2013 och 2018.

Den genomsnittliga försäkringsavgiften på traditionell försäkring var 0,21 procent efter upphandlingen 2007. Sex år senare, 2013, sänktes den till 0,18 procent för att i den senaste upphandlingen minska ytterligare till 0,13 procent.

Den genomsnittliga avgiften för tjänstepensioner på den öppna marknaden är 0,65 procent. Det innebär att försäkringsavgifterna inom traditionell försäkring är mer än 80 procent lägre inom ITP än på den öppna marknaden.

Figur 6. Genomsnittliga avgifter på det upphandlade utbudet inom traditionell försäkring, 2007–2023. Den blå linjen visar genomsnittsavgiften för motsvarande tjänstepensioner på den öppna marknaden.

Genomsnittlig försäkringsavgift på det upphandlade utbudet inom traditionell försäkring

NY UTVÄRDERINGSMODELL HÖJER KVALITETEN

I den senaste upphandlingen har en ny utvärderingsmodell använts för att värdera försäkringsprodukterna, med det övergripande syftet att månadsutbetalningarna av tjänstepensionen ska bli så höga som möjligt.

Vi har utvärderat hela försäkringsperioden, från det att pensions-spararen är 25 år och så länge denne förväntas leva, uppdelat i tre separata faser. De bolag och produkter som gav mest pension i de tre faserna sammantaget valdes ut i upphandlingen.

INTJÄNANDEFASEN

Den här fasen pågår från det att tjänstemannen börjar jobba vid 25 år och i ungefär trettio år framåt. Pensionskapitalet växer dels av att arbetsgivaren varje månad betalar in pengar till tjänstepensionen, dels genom årlig avkastning på kapitalet. Under den här fasen har vi utvärderat försäkringsprodukternas förmåga att ge hög avkastning.

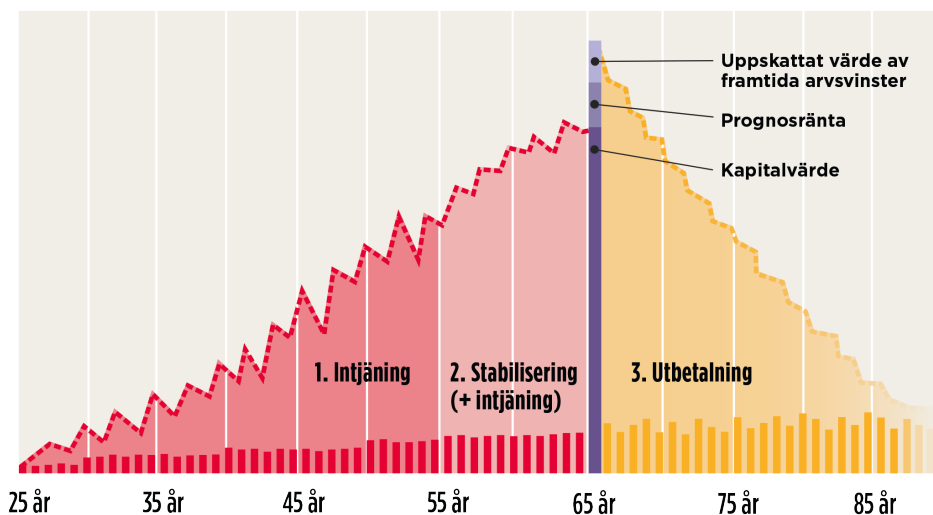
STABILISERINGSFASEN

Under den här fasen närmar sig tjänstemannen pensionen, men räknar med att jobba i minst tio år till. Arbetsgivaren fortsätter att betala in tjänstepension under hela perioden. I den här fasen har vi utvärderat produkternas förmåga till avkastning och att stabilisera det redan upparbetade kapitalet.

UTBETALNINGSAFAS

65 år är den ålder då de flesta tjänstemän väljer att gå i pension. Nu börjar pensionskapitalet betalas ut, samtidigt som det ska fortsätta att ge avkastning under många år och räcka för livslång utbetalning. I den här fasen har vi utvärderat produkternas förmåga att fortsätta ge avkastning samt på att månadsutbetalningarna av tjänstepensionen ska vara jämna och förutsägbara.

Figur 7. Tjänstepensions-sparandets tre faser: Intjäning, stabilisering och utbetalning. De färgade fälten visar pensionskapitalets utveckling. De små röda staplarna är inbetalda premier. De små gula staplarna visar utbetald tjänstepension.

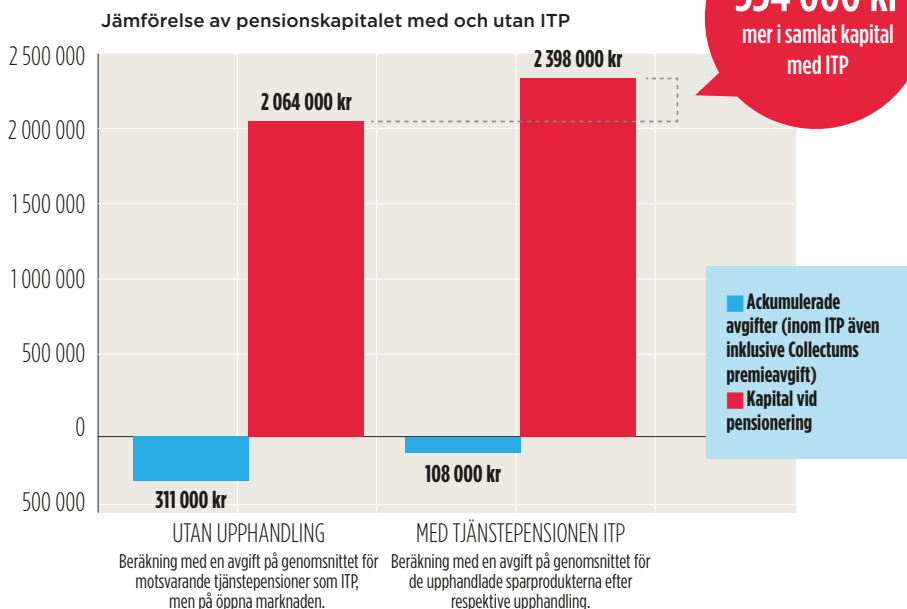
EFFEKTEN FÖR TJÄNSTEMANNEN: SÅ MYCKET HÖGRE PENSIONSKAPITAL

Räkneexemplet visar hur mycket högre pensionskapital de upphandlade, lägre avgifterna inom både fondförsäkring och traditionell försäkring kan ge.

Exemplet utgår från de genomsnittliga avgifterna inom tjänstepensionen ITP och priset på motsvarande tjänstepensioner på den öppna marknaden. Med ITP blir avgifterna 203 000 kronor lägre under ett arbetsliv.

Resultatet av de lägre avgifterna och ränta på ränta-effekten blir att tjänstepensionen ITP efter ett arbetsliv på 40 år ger ett pensionskapital som är hela 334 000 kronor, eller 14 procent, större.

Figur 8. Jämförelse av
■ ackumulerade avgifter och
■ kapital vid pensionering
 mellan tjänstepensionen
 ITP och genomsnittet för
 motsvarande tjänstepensioner
 på den öppna marknaden.

334 000 kr
 mer i samlat kapital
 med ITP

SÅ HAR VI GJORT BERÄKNINGARNA

Beräkningen bygger på en person född 1982 som är 25 år vid den första upphandlingen 2007. Personen börjar arbeta vid 25 års ålder och har då en ingångslön på 23 000 kronor (28 000 kronor i 2018 års penningvärde) och tjänar in till ITP 1. Personen går in pension

vid 65 års ålder 2047. 50 procent av premien är placerad i en traditionell försäkring. 50 procent är placerad i en fondförsäkring. Vi har utgått från genomsnittliga avgifter vid respektive upphandling. Alla siffror är i 2018 års penningvärde.

VARIABLER

Avkastning: 4,5 procent/år
Inflation: 2,0 procent/år
Löneutveckling: 1,7 procent över inflation/år
Skatt: 0,4 procent/år
 Läs mer om hur vi har gjort beräkningarna på sidan 13.

EFFEKTEN FÖR TJÄNSTEMANNEN:

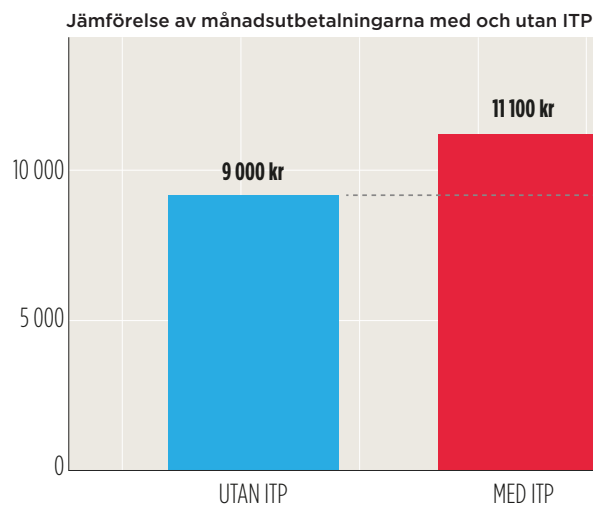
SÅ MYCKET MER I UTBETALD PENSION

Vårt räkneexempel visar hur mycket de upphandlade, lägre avgifterna och den kvalitetshöjande utvärderingsmodellen kan innebära i utbetald pension.

Pressade avgifter innebär att sparkapitalet är väsentligt större när det är dags att lämna arbetslivet. Dessutom har vi utvärderat förvaltarnas förmåga att erbjuda effektiva modeller för utbetalningar, för att ge pensionerade tjänstemän så mycket som möjligt i utbetald pension varje månad, framför allt strax efter pensionering då behovet ofta är störst.

Resultatet av upphandlingarna och de pressade avgifterna är hela 2 100 kronor mer utbetalt i tjänstepension varje månad, jämfört med motsvarande lösning på den öppna marknaden – en skillnad på 23 procent.

Figur 9. Jämförelse av månadsutbetalningarna mellan tjänstepensionen ITP och genomsnittet för motsvarande tjänstepensioner på den öppna marknaden.

2 100 kr
mer per månad
med ITP

SÅ HAR VI GJORT BERÄKNINGARNA

Beräkningen bygger på en person född 1982 som är 25 år vid den första upphandlingen 2007. Personen börjar arbeta vid 25 års ålder och har då en ingångslön på 23 000 kronor (28 000 kronor i

2018 års penningvärde) och tjänar in till ITP 1. Vid pensionering 2047 är personen 65 år och har då en lön på 55 000 kronor. Alla siffror är i 2018 års penningvärde.

VARIABLER

Avkastning: 4,5 procent/år

Inflation: 2,0 procent/år

Löneutveckling: 1,7 procent över inflation/år. Läs mer om hur vi har gjort beräkningarna på sidan 13.

MER OM BERÄKNINGARNA

Beräkningarna på sidorna 11 och 12 baseras på genomsnittliga avgifter inom det upphandlade utbudet för respektive upphandling samt genomsnittliga avgifter för motsvarande tjänstepensioner på den öppna marknaden. Beräkningarna är inte applicerbara på en enskild tjänsteman.

I beräkningarna antas att 50 procent av premien placeras i ett genomsnitt av de upphandlade traditionella försäkringarna och 50 procent placeras i ett genomsnitt av de upphandlade fondförsäkringarnas alla fonder. Avgifterna antas inte minska i framtida upphandlingar.

Vi har inte tagit hänsyn till vad de privatanställda tjänstemännen förväntas välja eller den andel personer som kvarstår i ickevalsalternativet. Inte heller tas hänsyn till den maxavgift på 600 kronor som Alecta och AMF har inom tjänstepensionen ITP. Beräkningsexemplen underskattar därför den faktiska effekten av de lägre, upphandlade avgifterna.

Beräkningarna utgår från ett genomsnitt av hela det upphandlade utbudet.

EXEMPELPERSONEN

Beräkningarna utgår från en fiktiv exempelperson: En privatanställd tjänsteman född 1982 som har ITP 1. Personen började jobba 2007, samtidigt som den första upphandlingen trädde i kraft, och hade då en ingångslön på 23 000 kronor (28 000 kronor i 2018 års penningvärde). Den årliga löneutvecklingen utöver inflation är 1,7 procent. Personen går i pension vid 65 års ålder 2047 och har då en lön på 55 000 kronor (2018 års penningvärde).

SÅ MYCKET HÖGRE PENSIONS-KAPITAL, SIDAN 11

Beräkningarna visar den totala effekt som de upphandlade lägre avgifterna kan få för värdet på de ITP-försäkrades samlade pensionskapital vid pension.

Dessa variabler har vi använt för att räkna fram pensionskapitalets värde:

Pensionsålder: 65 år

Återbetalningsskydd: Nej

Avkastning: 4,5 procent/år

Inflation: 2 procent/år

Skatt: 0,4 procent/år

Collectums avgift: 1,0 procent på inbetald premie (max 450 kronor per år)

Marknadens avgifter har uppskattats i enlighet med tillgänglig information på till exempel försäkringsbolagens hemsidor och inhämtad information i samband med Collectums värdebesked. Därav antas de kapitalbaserade försäkringsavgifterna vara 0,5–0,65 procent, den fasta årliga avgiften 250 kronor och avgiften på respektive inbetalning vara 1–2 procent. Utöver det används tidigare angivna genomsnittliga fondavgifter.

SÅ MYCKET MER I UTBETALD PENSION, SIDAN 12

Dessa variabler har vi använt för att beräkna utbetalningarna:

Pensionsålder: 65 år

Återbetalningsskydd under utbetalningstid: Nej

Inflation: 2 procent/år

Skatt: 0,4 procent/år

Utbetalning: Livslång utbetalning enligt Alectas livslängdsantaganden för ITP, i enlighet med Pensionsmyndighetens pensionsprognosstandard för marknaden.

Avkastning: Avkastning under utbetalningstid motsvarar genomsnittliga prognosräntor/försäkringsräntor. Marknadens avgifter antas vara samma under utbetalningstid som under tiden fram till pension.

TRE FÖRDELAR MED UPPHANDLING

Tjänstepensionen blir allt viktigare för den framtida pensionen. För många kommer den allmänna pensionen att motsvara knappt hälften av den tidigare lönen. Den som också har tjänstepension kan i stället få upp till två tredjedelar av den tidigare lönen.

Upphandlingsmodellen inom ITP har visat sig vara en effektiv marknadslösning. Fördelarna är flera:

1. PRESSADE AVGIFTER

Samtidigt som fondavgifterna på den öppna marknaden varit i stort sett oförändrade har avgifterna inom ITP minskat vid samtliga fyra upphandlingar. Efter den fjärde upphandlingen kostar fonderna i det upphandlade utbudet endast en tredjedel i genomsnitt, jämfört med samma fonder på den öppna marknaden. Även på traditionell försäkring har avgifterna pressats vid varje upphandling.

2. EN FLYTTTRÄTT PÅ SPARARNAS SIDA

Spararen kan välja fritt bland fem olika bolag med traditionell försäkring och fem fondbolag som tillsammans erbjuder 76 fonder. För den som vill flytta sitt tjänstepensionskapital till en annan förvaltare är flyttkostnaden inom ITP, till skillnad från den öppna marknaden, kraftigt prispressad och kostar aldrig mer än 500 kronor.

3. TRYGGARE FÖR ALLA

Även den som inte vill göra aktiva val får del av systemets fördelar. Den sparare som inte gör något aktivt val av förvaltare får sina pengar placerade i ett tryggt och förmånligt ickevalsalternativ.

SÅ HAR RAPPORTEN TAGITS FRAM

Beräkningarna av effekten för tjänstemannen har gjorts av Collectum. Collectum har sammanställt rapporten på uppdrag av PTK och Svenskt Näringsliv.

Vid fyra tillfällen har Collectum, på uppdrag av Svenskt Näringsliv och PTK, upphandlat de försäkringsbolag som får förvalta tjänstepensionen ITP. Upphandlingarna har trätt i kraft 2007, 2010, 2013 och 2018. I den här rapporten visar vi effekten av upphandlingarna för både fondförsäkring och traditionell försäkring.